

Měšťan pro věci trestní je žalován k městskému soudu, jen pro vraždu šlechtice k zemskému (O 43—5; T 37—9).

Povaleči nemají býti nikde trpěni (O 52—3; T 46).

Myslnost na cizím gruntě pod pokoutou zakázána. Zvěř uhoňenou a zaběhlou možno si odnésti (T 42).

Mlynáři správnou váhu aby dávali (O 59; T 51). Co se do mlýna veze, je cla prosto (O 60).

Cizí čeleď nikdo nemá chovati, novou přijímati jen po řádném propuštění (1562 čl. 4; O 59; T 51).

Vodu nápadní může každý na svém dle potřeby zadržeti (O 57; T 49). Stejně potoky i řeky, ale jak jdou na cizí, musí je zase vpustiti (O 57), kdo má jen jeden břeh, nesmí je odváděti (T 49).

Cesty staré jsou svobodné, nové nesmí se dělati. Kdo cestu zkazil, musí ji napravit. Výhony a ulice ve vsi zůstaňte, jak za stara bývalo (O 57—8; T 49—50). Kdo má statek o sobě ležící, může si tyto věci upravit, jak chce (O 58).

Richard Horna:

Návrh zemského zřízení pro Krnovsko z roku 1673. (Příspěvek k dějinám recepce římského práva v zemích českých.)

I.

Opavsko a Krnovsko tvořilo původně součást Moravy, t. j. patřilo k Moravě nejen politicky, nýbrž i církevně, a mělo patrně od pradávna stejnou organizaci jako ostatní části Moravy. V době, kdy se Morava dělila na úděly, patřilo Opavsko s Krnovskem k údělu olomouckému. Po sjednocení Moravy na rozhraní XII. a XIII. stol. tvořilo Opavsko, ke kterému ještě tehdy patřilo Krnovsko, jeden z moravských krajů.¹⁾

¹⁾ Literaturu k dějinám Českého Slezska a tudíž i Opavska a Krnovska sebral prof. Dr. Jan Kapras ve svých Právních dějinách, díl II., str. 112 a sl. a v poslední době též v knize: Z dějin Českého Slezska, str. 112—117. Knihy této bylo také užito při sepsání prvních odstavců této studie. Ze starší literatury dlužno upozorniti aspoň na knihu Dudíkovu: »Des Herzogthums Troppau ehemalige Stellung zur Markgrafschaft Mähren«, Brno 1857. Viz též starší práci, kterou Kapras.

Excentrická poloha kraje opavského na samých hranicích Slezska, kde byla řada drobných knížetství, právě tehdy vytvořených, byla příznivou k osamostatnění země. Základ k němu učiněn již za vlády Přemysla Otakara II. a obzvláště v bouřlivé době po jeho smrti. Vlády v Opavsku zmocnil se tehdy po delších sporech rod Mikuláše, legitimovaného levobočka Přemysla Otakara II. Faktický stav tento byl za Lucemburků opětovně potvrzen a Opavsko bylo od r. 1318 českým dědičným lénem s titulem knížetství. Definitivně upraven byl poměr Opavska k Moravě a k »České koruně« zvláště Karlem IV. r. 1348.

V druhé polovici XIV. stol. došlo následkem údělové politiky dynastie přemyslovské, která svoje země po vzoru slezských knížat dělila, k odstranění Krnovska od Opavska, takže vznikla dvě samostatná knížetství, která měla odtud osudy zvláštní.

Knížata v obou těchto zemích, jakož i králové čeští potvrzovali stavům opavským a krnovským ve zvláštních privilegiích užívání stejných práv a svobod, jaké měli stavové čeští a moravští. Pokud zvláštní ustanovení něco jiného neobsahovala, bylo v obou zemích v platnosti moravské právo zemské i po definitivním odtržení obou zemí od Moravy.

V obou knížetstvích povstaly pak během doby vlastní zemské soudy a později zemské desky.²⁾ Stavové opavští a krnovští brali u moravského soudu zemského naučení ve věcech soudních a mnohdy žádali tamtéž i o radu v záležitostech politických. Tak též uznáván byl moravský soud zemský za vyšší a zemský soud opavský sám strany odkazoval v záležitostech spleťtějších na soud moravský.³⁾ Podobně bylo i na Krnovsku.

na citovaných místech neuvádí a která je zajímavým svědectvím rozpaků starších historiků o postavení Opavska k Moravě a k Čechám, jakož i k Polsku: Faustin Ens (Prof. zu Troppau), Ueber das frühere Verhältniss des Fürstenthums Troppau zu Böhmen. (Praha 1827, s dodatky od Dobrovského.)

²⁾ Kapras: Pozůstatky zemského práva Opavského a Krnovského, Sborník věd pr. a st., VI., str. 45 a sl.

³⁾ Tamtéž str. 63 a sl. Opavané výslovně uznávali, že jejich právo jest moravské právo. V nálezu z r. 1451 odůvodňují své rozhodnutí slovy: »zdejší právo jest moravské právo a v Moravskéj zemi právo a obyčej jest, že...« (Uvádí Kapras na právě uvedeném místě z Reg. soud. I. fol. 57 a.).

Jak v Opavsku, tak i v Krnovsku používalo se od rozhraní XV. a XVI. stol. knihy Tovačoské a Drnovské a pozdějších zemských zřízení moravských, zvláště pak zemského zřízení znojemského z r. 1535. Při opavských knihách zemských zachovány jsou přepisy moravských knih právních, a to jak Tovačovské, tak i Drnovské, k nimž připojeny sbírky vybraných nálezů moravských, kterých bylo u opavského soudu zemského užíváno.⁴⁾

V obou zemích jeví se pak u panovnických rodů silný sklon ke Slezsku, o čemž svědčí časté styky Přemyslovců se slezskými Piastovci, jevící se na př. v rodinných smlouvách.⁵⁾ Naproti tomu stavové byli si vědomi příslušnosti svých zemí k Moravě a bránili se dynastické politice směřující do Slezska, což platí najmě o Opavsku.

O m o r a v s k é p r á v o s v e d l i stavové krnovští již v XVI. stol. se svojí dynastií tuhy, ale vítězný boj.⁶⁾

R. 1523 dostalo se Krnovsko prodejem⁷⁾ do držení knížete Jiřího z Ansbachu, z rodu Hohenzollern, který se snažil usaditi se pevně v Horním Slezsku. Nový kníže potvrdil r. 1526 svému knížetství privilegia a práva jen s určitými výhradami. Toho chtěl využiti jeho nástupce Jiří Fridrich ke zničení neb aspoň omezení stavovské svobody, ale dostal se do ostrého sporu se stavy krnovskými. Kníže a jeho rádcové klonili se tehdy k právu německému a římskému, stavové pak zůstávali věrni právu mo-

⁴⁾ Tamtéž str. 65 a sl.

⁵⁾ Z novější literatury viz na př. Zukal, Slezské konfiskace (Praha 1916), str. 3 a sl. V obou zemích vládli Přemyslovci: v Krnovsku vlastně až do začátku XVI. stol. (Barbořa, manželka knížete Jana Osvětimského a sestra Jana IV. († 1483), posledního Přemyslovce Krnovského, vládla v Krnovsku jako spolupanovnice svého zetě Jiří ze Šelnberka až do své smrti († ok. 1510); v Opavsku pak vymřeli Přemyslovci r. 1461.)

⁶⁾ O sporu tomto viz na př.: Christian d'Elvert: Der Entwurf der jägerndorfer Landesordnung von 1673, mit Abänderungen der alten mährischen, die Erledigung derselben und des Entwurfes der troppauer Landesordnung von 1678; H. S. XVII., (Brno 1868), str. I. a sl. Dále srovnej: Tiller, Zur Geschichte der Landrechte der Fürstentümer Jägerndorf und Leobschütz; H. S. IX., str. 133 a sl. Jinak viz literaturu u Kaprase na uvedených místech v poznámce 1.

⁷⁾ Krnovsko koupil kníže Jiří z Ansbachu od Jiřího ze Šelnberka, zetě kněžny Krnovské Barbory. Jiří ze Šelnberka, kancléř krále Vladislava, obdržel Krnovsko lénem r. 1493.

ravskému, v tu dobu již sepsanému v knize Tovačovské a Drnovské. Knížecí rod zaváděl dále do veřejného života němčinu a stavové, tehdy ještě německého jazyka jen málo znalí, hájili českého úřadování jak u zemského soudu, tak i u zemských desk. Dynastie a její němečtí rádcové nechtěli uznati různá zemská privilegia, omezující moc knížecí, snažili se nastolití absolutistickou vládu a změnití dosavadní rády a zřízení země ve prospěch knížete. Tomu ovšem odporovali stavové, kteří svých svobod a privilegií úporně hájili.

Spor rozhodnut byl císařem Maxmiliánem II. r. 1567 ve prospěch stavů krnovských, jichž privilegia, práva a svobody, jakož i starobylé zvyklosti, které jim od předchůdců jeho byly uděleny, byly potvrzeny. Obzvláště potvrzeno bylo stavům krnovským také další užívání moravského práva zemského. R. 1570 došlo pak prostřednictvím dvorské kanceláře ke konečnému narovnání mezi dynastií a stavy. Nevyřízena zůstala jen jazyková otázka, na které obě strany zatvrzele lpěly. Konečně odstraněny byly některé nesrovnalosti a nečasovosti hlavně v řízení před zemským soudem. Další opravy platného práva měly býti provedeny se souhlasem a za součinnosti stavů, kteří tehdy výslovně uznali, že Krnovsko patří do Slezska.

Větev Anšbašská rodu hohenzollerského vymřela v Krnovsku Jiřím Fridrichem roku 1603, a tu nastoupil zde vládu nejprve kurfiřt braniborský Joachim Fridrich, z hlavní linie hohenzollerské, který záhy (1604) postoupil zemi tuto druhému synu svému Janu Jiřimu. Králové čeští neuznávali tohoto pauství, které bylo spíše faktické než právní, jelikož poslední Anšbach Jiří Fridrich neměl práva volného nakládání se svou zemí v případě vymření svého rodu. Z toho vznikly dlouhé spory, které ukončila teprve třicetiletá válka.

Kníže Jan Jiří účastnil se jako náčelník slezských protestantských stavů českého povstání,⁸⁾ byl po bitvě bělohorské spolu se zimmím králem Fridrichem Falckým ahtován, zbaven svého území, a Krnovsko dáno bylo r. 1621 v léno Karlu knížeti z Liechtensteina, náhradou za škody utrpěné na jeho statcích v minulých letech válečných. Jelikož řečený kníže držel lénem

⁸⁾ Že se Jan Jiří připojil k českému povstání, k tomu přispělo v neposlední řadě to, že nebyl rozhodnut spor o jeho práva ke Krnovsku.

již od r. 1613 — třebaž ne bez námitek stavů — dosud bezprostřední knížetství Opavské, vidíme obě země, Opavsko i Krnovsko, opět spojeny pod jedním panstvím.

V pohnuté době pobělohorské klonili se stavové obou zemí ve snaze dosáhnouti pardonu, t. j. užití tak zv. saského akordu,⁹⁾ ke Slezsku, avšak ani v této době nezapomínali na užívání starého práva moravského. Tak žádali roku 1623 stavové opavští na knížeti Karlu z Liechtensteina, aby jim za to, že mu holdovali, což mu bez mála 10 let odpírali, potvrdil zemská privilegia, a obzvláště aby jim schválil zemské zřízení, kterého dosud užívali, t. j. zemské zřízení moravské z r. 1604.¹⁰⁾ Této confirmace však stavové opavští nedosáhli a těžce to nesli, že v odpovědi knížete Liechtensteina na jejich požadavky nestala se žádná zmínka o starém zřízení zemském. A opětně r. 1625, když kníže z Liechtensteina přijel osobně do Opavy, podali mu stavové ihned deset artykulů, mezi jiným jeden v příčině svého starého zřízení zemského.¹¹⁾ Nedočkali se však žádné odpovědi, a když ji urgovali, podal kníže stavům některé návrhy na změnu zemského zřízení moravského z r. 1604. O tom však zkrátka sneseno na sněmu: »Poněvadž se vždy zřízením zemským moravským spravujeme, a toto zjinačeno není, žádati J. M. Kn., aby nás při tom zachoval.«^{11a)}

Avšak ani když moravské zřízení zemské z r. 1604 »bylo zjinačeno« Obnoveným zřízením zemským z r. 1628, nenastala v Opavsku a Krnovsku změna co do užívání starého zřízení zemského z r. 1604.

Moravské O. Z. Z. totiž v Opavsku a Krnovsku platnosti nenabylo.

Když bylo vydáno O. Z. Z. v Čechách (1627) a na Moravě (1628), mebylo Opavsko a Krnovsko dosud pacifikováno po nedávném vpádu Mansfeldově. V Čechách již bylo O. Z. Z. publikováno (10. května 1627), když ještě Opava byla v rukou nepřátelských. Obránce její, dánský plukovník Ranzau, vzdal se

⁹⁾ Saský akord uzavřel se Slezany dne 28. února 1621 v Drážďanech saský kurfirst Jan Jiří. Viz níže!

¹⁰⁾ Zuka!, Slezské konfiskace, str. 44 a sl.

¹¹⁾ Tamtéž str. 61 a sl.

^{11a)} Tamtéž str. 62 a sl.

teprve 29. července 1627 císařskému generalissimu Valdsteinovi.¹²⁾

A třicetiletá válka, která právě v tu dobu vzala jiný obrat, odvracela pozornost císařského dvora od záležitostí dvou malých zemí na rozhraní Moravy a Slezska. Jistě také pomohlo stavům opavským a krnovským to, že po pokoření českého povstání hledali spásu ve Slezsku, které působením Jana Jiřího, kurfirsta Saského, velice záhy usmířilo se s císařem. Dne 28. února 1621 uzavřeli totiž Slezané s kurfirstem v Drážďanech smlouvu, tak zvaný »saský akord«, kterým uznali znovu císaře Ferdinanda II. za pána svého, proti čemuž jim zaručeno udělení generálního pardonu a obnovení všech privilegií i svobod náboženských podle majestátu Rudolfa II. z r. 1609.¹³⁾ Ačkoliv se stavové opavští, kteří se hlavně o dobrodiní saského akordu ucházeli, nikdy písemného zajištění jeho nedoprosili, přece de facto saského akordu užili.

Tím ušli také zrušení všech svých politických práv, ačkoliv kníže Liechtenstein počínal si tak, jako by byla zrušena. Že nebylo změněno zemské zřízení v Opavsku a Krnovsku, k tomu přispělo arciž také to, že kníže Karel z Liechtensteina zemřel dne 12. II. 1627, tedy před publikací O. Z. Z. v Čechách a na Moravě a před pacifikací jeho zemí Valdsteinem. A poručnická vláda nezletilého knížete Karla Eusebia, který po knížeti Karlu nastoupil vládu, zaměstnávala se jinými záležitostmi, než bylo nové uspořádání právních poměrů v Opavsku a Krnovsku.¹⁴⁾

Poručnickou vládu vedl bratr knížete Karla, kníže Maximilián, známý vojevůdce Ferdinanda II., jehož dragounům připadl tak smutný úkol při reformaci ve Slezsku. Poručník tento staral se vedle své funkce vojenské hlavně o finanční záležitosti svého rodu při tehdejších konfiskacích stavovského majetku v Opavsku a Krnovsku.

Moravské O. Z. Z. z r. 1628 jednoduše recipovati pro Opavsko a Krnovsko, nebylo věcí snadnou, ani možnou. Obě země totiž po českém povstání samy zanechaly svého odporu proti jich připojení ke Slezsku, čímž nastal velký přesun v jich státoprávním postavení, takže nebylo možno pro ně recipovati nové z. z. mo-

¹²⁾ Tamtéž str. 76.

¹³⁾ Tamtéž str. 40.

¹⁴⁾ Tamtéž str. 77.

ravské, tedy zřízení země, která zaujímala zcela jiné postavení vůči králi než země Slezské. Tím totiž, že Opavsko i Krnovsko dostaly se v dědičné mužské léno rodu Liechtensteinského, komplikovány byly značně poměry ústavní v těchto zemích. Vedle krále českého vyskytuje se v těchto zemích — nehledíme-li ani k moci vrchních knížat slezských — v ústavní roli i lenní pán obou zemí, který značně zasahoval do běhu veřejného života a osoboval si — většinou neprávem — značná práva na poli soukromo- i veřejnoprávním, hlavně pak ústavním.

Této ústavní komplikace nebylo na Moravě, takže pouhá recepce moravského O. Z. Z. v Opavsku a Krnovsku nebyla dobře možnou.

Také k ní tehdy nedošlo. Na Opavsku i Krnovsku i po vydání moravského O. Z. Z. z r. 1628 platilo i nadále staré z. z. moravské z r. 1604. Jak stavové opavští, tak i stavové krnovští na tomto zemském zřízení úporně lpěli, vzpouzejíce se veškerým jeho opravám, které se během času staly nutnými. V zápasu o stavovskou autonomii, který počal již s nastoupením knížete Karla a až do smrti jeho syna Karla Eusebia (zemřel r. 1684) trval, šlechta držela se houževnatě starého zřízení moravského z r. 1604.

Rozjitřena jsouc autokratickými experimenty, zaváděnými novým knížecím rodem, jako bylo na př. organisování společné vlády pro Opavsko a Krnovsko knížetem Karlem r. 1626, tak zv. místodržitelství, které mělo se skládati z knížecího »náměstníka«, obou zemských hejtmanů, některého rady a sekretáře, dále zavedení knížecího kancléřství pro obě země, snaha po zavedení kabinetní justice a sahání na zřejmá práva stavovská, stala se šlechta nedůvěřivou a vzpírala se opravám svého starého zemského zřízení.¹⁵⁾

Jenom »brání naučení« od moravského zemského soudu přestalo následkem rozdílnosti právních norem po vydání Obnoveného zřízení zemského. Též odvolání od zemských soudů v Opavsku a Krnovsku k moravskému zemskému soudu, které ostatně i v době předbělohorské bylo velmi řídkým, přestalo úplně, a to v neposlední řadě následkem čl. LII. moravského O. Z. Z.¹⁶⁾ Přes

¹⁵⁾ Tamtéž str. 95.

¹⁶⁾ H. Jireček: Codex juris Boh., V/3, str. 198 a sl., »Vom Bekehrungen und Revisionen« = »O naučení a na revisi braní«

to však stavovská ústava zemská v O. i. K. trpěla neustále vzrůstem absolutismu a komplikací ústavních poměrů výše vyličenou. Také germanisace značně pokročila. Kdežto ještě r. 1632 dávají si na Krnovsku stavové potvrditi své právo na výhradné české úřadování u zemského soudu a ve správě zemské, o třicet let později, t. j. r. 1662, tedy asi 40 let po ovládnutí Krnovska Liechtensteiny, stavové krnovští sami upozorňují knížete na to, že česká řeč ve veřejném životě stále více a více mizí a žádají, aby jim bylo dovoleno užívatí u zemského soudu jazyka německého, podobně jako bylo již dříve dovoleno užívatí němčiny při zápisech do zemských desk. V těchto počíná na Krnovsku vládnouti němčina již r. 1654.¹⁷⁾ Naproti tomu na Opavsku úřední čeština trvá beze změny.

S pokračujícími názory právními vystupovaly stále markantněji různé nedostatky moravského zřízení zemského z r. 1604, platného v Opavsku i Krnovsku. Zukal¹⁸⁾ na př. uvádí, »že nedáváním titulu aneb jednou formální chybou (kléskou), odložením pŕihonu anebo livovolným zastavováním soudu, právní rozeznávání se zmařilo anebo do nekonečna protahovalo, vznikly někdy křivdy do nebe volající.« Týž spisovatel dále uvádí, že jest temnou stránkou ústavního boje mezi stavy opavsko-krnovskými a knížaty z Liechtensteina, že se u šlechty nenašlo dlouho porozumění pro opravy právního řádu. O udržení starého řádu i nerádu starali se svorně stavové obou zemí.

Avšak Liechtenstenové nepřestávali naléhati na císaře, aby platnost moravského zemského zřízení z r. 1604 na Opavsku a Krnovsku zrušil. Dvůr podlehl tomuto nátlaku a reskriptem císaře Leopolda ze dne 25. IV. 1671 zrušena byla platnost zřízení z r. 1604 pro Opavsko a Krnovsko a uvedeno tamtéž v platnost moravské O. Z. Z.¹⁹⁾

Lepař²⁰⁾ uvádí, že rozhodujícím momentem zde byla vnitro-

¹⁷⁾ Zukal l. c. str. 94.; d'Elvert, l. c. str. II.; Tiller: Zur Geschichte der Landrechte der Fürstenthümer Jägerndorf und Leobschütz, H. S. IX. (Brno 1856), str. 159.; Kapras: Pozůstatky zemského práva Opavského a Krnovského, Sborník v. pr. a st., VI., str. 63. Viz též Kapras, Z dějin Českého Slezska, str. 61.

¹⁸⁾ Zukal, l. c., str. 95.

¹⁹⁾ Tamtéž.

²⁰⁾ Lepař: Zřízení zemské v knížetstvích Opavském a Krnovském, Č. M. Č., 1865 (XXXIX.), str. 301. Vývody Lepařovy přejal G. Biermann

státní politika, tehdy panující: »Dne 30. dubna 1671 odpravení jsou spiklenci uherští Fr. Nádasdy ve Vídni a Petr Zrinský s Kr. Frankopánem v Novém Městě; rádcové císaře Leopolda slavili ve Vídni vítězství, jehož ihned zakusily také země neuherské.« Týž spisovatel uvádí dále, co přinášejí sněmovní knihy opavské ke dni 15. května 1671 o této události: »Pan hejtman, že musí bojestně oznámiti, že došly patenty, které se publicirovati musejí, a to v příčině zřízení zemského, že se takové vyzdvihuje, a jak prvotně staré zřízení zemské (moravské) za Rychtschnuru v těchto knížetstvích bylo, nápotomně nové zřízení zemské markrabství moravského a jiné processordnunky podle téhož markrabství za Rychtschnuru a Cinosuru, aby se mělo a drželo.«

Stavové obou zemí však obrátili se, dohodnuvše se dříve na společném postupu, na císaře, aby svoje rozhodnutí odvolal. Použito bylo všemožného vlivu na dvůr panovnícký: »žádáno bylo ve Vratislavi na kancléři oberamtském, za dobré zdání ve prospěch šťastného porřízení při dvoře císařském.« Žástupci stavů opavských a krnovských dány finanční prostředky k dispozici: »propter captandos animos« a »propter promovendum negotium«. ²¹⁾

Reskriptem ze dne 9. března 1672 císař Leopold svoje původní rozhodnutí odvolal. ²²⁾ Stalo se tak jistě nejen pro naléhání stavů, ale hrály zde také mezinárodní vztahy a poměry význačnou roli. Snad i nerozhodná povaha Leopoldova se zde projevila.

Zmíněným reskriptem ze dne 9. března 1672 napomenul císař stavy k poslušnosti vůči knížeti, obnovil však platnost bývalého zemského zřízení, naproti tomu zakázal úplně odvolání ze země. Císař potvrdil tu také soudní pravomoc ve věcech sumárních a »mimořádných« »des fürstl. Amtes der Landeshauptmannschaft«, jak d'Elvert ²²⁾ praví. Dále se v tomto reskriptu uvádí, že odvolání od zemského soudu má býti řízeno »unmittelbar an die K. K. Majestät« a nikoliv na dvorní kancelář knížat z Liechtensteinů, jak si tito přáli a o to se snažili. V celém reskriptu jeví se snaha povznést v obou knížetstvích jus regium, či královské postavení,

do svého díla: Geschichte der Herzogthümer Troppau und Jägerndorf (Těšín 1874), str. 583 a sl.

²¹⁾ Lepař, l. c., str. 303.

²²⁾ Lepař, l. c. str. 303; d'Elvert, l. c. str. III.; Zukał, l. c., str. 95.

snaha to patrná po třicetileté válce v celém Slezsku a vedoucí k omezení pramoci a postavení slezských knížat.

Jelikož asi stavové obou knížetství, když byli v úzkých, ukázali ochotu vyjednávatí nyní o odstranění různých nedostatků, zastaralostí a nesrovnalostí ve svých zemských zřízeních, byli ve zmíněném reskriptu vyzváni, aby podali v tomto směru své návrhy, hlavně pak ohledně reformy soudního řízení. Příslušný návrh měl býti prostřednictvím knížete předložen císaři ke schválení.

Stavové obou zemí ve smyslu tohoto císařského reskriptu vypracovali návrh na nové zemské zřízení s veškerým možným urychlením. Zdá se, že návrh tento jest výsledkem porad stavů o b o u zemí. Skoro za půl roku provedli tuto krušnou práci.

Návrhy tyto, které se ve vyřízení nazývají »Projekt zu Ab- und Einstellung der in Fürstenthume tam quoad Formalia Processus, als auch sonst eingeschlichenen Müß — Bräuch und Confusionen, dann zu Corrigir —, Verneuerung und Feststellung selbiger Landesordnung«,^{22a)} předloženy byly prostřednictvím knížete, který připojil svoje námítky a připomínky císaři. Také toto předložení návrhů nestalo se bez značných finančních obětí pro stavy. Lepař²³⁾ uvádí, »že osoby s dohotovenou korekcí do Valčic ke knížeti (Liechtensteinovi) a do Vídně k císaři neodešly prázdný; vydalit na podplácení na rozdílných místech opět 200 dukátů a za potvrzení zemských privilegií složili 2400 zl. r.«

Než ještě došlo vyřízení, žádáno bylo na stavech (obou knížetství?) ve zvláštním recesu císařském, »aby stavové to korigované zřízení zemské znovu přepsali a ty novo korigované artikule po jedné straně, po druhé pak staré postaviti dali, jako i aby ratione juris regii a relationis obzvláštní rubriky učiněny byly«. ²⁴⁾

Konečně po »držaných desíti sessích«, ve kterých bylo nové zřízení zemské »adjustirováno«, císaři »ku resolvirování předneseno«, vyřízen byl opavský návrh dne 27. června 1673, kdežto krnovský návrh dočkal se vyřízení teprve dne 20. listopadu 1675.²⁵⁾

^{22a)} d'Elvert, l. c. str. III., 93. a 104.

²³⁾ Lepař, l. c., str. 304.

²⁴⁾ Tamtéž.

²⁵⁾ Co bylo příčinou tohoto opožděného vyřízení návrhu krnovského, vysvětliti nedovedeme.

V obou vyřizeních, daných prostřednictvím české dvorské kanceláře, byl sdělen stavům návod, jakým způsobem mají býti nová zemská zřízení upravena, aby se jim dostalo definitivního schválení císařského.

Návrhy zemských zřízení měly býti upraveny podle připomínek a potom, ovšem po předchozím schválení dvorní kanceláří, vytištěny jako: »Der Röm: Kayss: auch zu Hungarn und Böhm: kööniglichen Mayestätt Leopoldi verneuerte Landes-Ordnung des Fürstenthumbs Jägerndorf (Troppau) publicirt und gedruckt im Jahre Anno 1675.«²⁶⁾

Po vyřizení opavského návrhu císařem zvolena byla stavy tohoto knížetství komise, která měla celé zemské zřízení znovu projíti, zdali v něm není něco, co by »na praesudicium tohoto knížetství bylo, aby se při J. Ř. C. a Kr. M. precatorie objednatí mohly«. Komise tato vypracovala opět nový projekt, který měl zmírniti články, které se stavům v císařském vyřizení nelíbily. Znovu zakročeno u císaře o schválení, ale s neznámým úspěchem. Podobně asi počínali si stavové krnovští, když je vyřizení jejich návrhu roku 1675 došlo.²⁷⁾

Ale mezi knížetem Liechtensteinem a stavy opavskými a krnovskými nastaly po skončení této křížové cesty, kterou stavové obou zemí za opravu svých zemských zřízení podnikli, jakési spory, které publikaci nových zemských zřízení po jich konečné redakci odsunuly na dobu pozdější.²⁸⁾

Jest o tom zachována paměť v jednom reskriptu císaře Leopolda ze dne 15. října 1681, ve kterém rozhodnuto bylo, »dass auch in Troppauischen von jedem Sentenz Apellatio zulässig«. V reskriptu o tom se praví: »Also und was die Neucorrigirte Troppauische Landes-Ordnung anbelangt, desen Publication gewisse, zwischen den Fürsten Karl von Liechtenstein, Liebden, und alldortigen Land-Ständen erwachsene, nunmehr aber mei-

²⁶⁾ d'Elvert, l. c., str. 94 a str. 105.

²⁷⁾ Lepar, l. c., str. 304.

²⁸⁾ d'Elvert, l. c., str. IV. Jinde (Die Verfassung und Verwaltung von Oe. Schlesien, str. 245) uvádí d'Elvert dle Lukscheho (Altes und neues Recht Mährens und Schlesiens, I., str. 57), že k publikaci nového zemského zřízení nedošlo, »weil man mit der Idee umging, für Böhmen, Mähren und Schlesien eine gleiche Landesordnung zu Stande zu bringen.«

stenitheils erlegigte Difficultäten seithero einen Anstand gegeben und werden Wir, nach deren völliger Complianirung, und nachdem sodann, darauf mehr berührte Neucorrigirte Troppauische Lands-Ordnung publici Juris werden wird, euch deren Communication zu thun nicht ermanglen, immittels haben Wir Euch dieses zu gnädigster Antwort hiemit anfügen wollen.«²⁹⁾

V čem tyto »difficultates« mezi knížetem a stavy záležely, bude patmo z obsahu krnovského návrhu, o čemž řeč níže.

Návrh stavů krnovských uveřejnil roku 1868 Christian d'Elvert v 17. svazku Schriften der hist.-stat. Sektion s krátkou předmluvou, líčící stručně dějiny ústavního vývoje na Opavsku a Krnovsku, obzvláště pak v době pobělohorské. O návrhu stavů opavských d'Elvert tvrdí, že jest neznámým,³⁰⁾ ne však vyřízení tohoto návrhu a návrhu krnovského, kterážto vyřízení spolu s krnovským návrhem d'Elvert publikoval na uvedeném místě a upozorňuje, že již v roce 1720 uveřejnil obě císařská vyřízení Weingarten ve svém Codexu.³¹⁾ Christian d'Elvert podotýká, že otištění krnovského návrhu a vyřízení obou návrhů stalo se dle rukopisu chovaného původně u c. k. centrální statistické komise ve Vídni.

Týž³²⁾ uvádí dále, že »Die Originalien der Entwürfe, Erinnerungen des Fürsten Liechtenstein und der Stände-Abgeordneten, wie der Erledigungen werden wohl noch zerstreit im dermaligen Landesarchive zu Troppau, wohin die Fürstenthums-Archive gekommen sind, im liechtenstein'schen und (zusammen) im Archive der k. böhmischen Hofkanzlei, beziehungsweise des Ministeriums des Innern zu finden sein.«

A d'Elvert se nemýlil. Laskavostí prof. Václava Hauera, zemského archiváře v Opavě, jsme zjistili, že v opavském zemském archivu nachází se nejen tištěné »Císaře Leopolda zří-

²⁹⁾ Weingarten, Codex Ferdinando-Leopoldino-Josefino-Carolinus, Praha 1720, str. 461.

³⁰⁾ Byl asi shodným s návrhem krnovským, jelikož byly oba návrhy dle všech známek pracovány společně. Shodnosti obou návrhů svědčí také to, že oba byly skoro shodně vyřízeny. Srovnej vyřízení krnovského a opavského návrhu u d'Elverta, l. c. str. 93 a sl. a str. 104 a sl.

³¹⁾ d'Elvert, l. c. str. IV.

³²⁾ Tamtéž.

zení zemské knížectví Opavského« z r. 1675 a »Landesordnung des Fürstenthums Jägerndorf«, taktéž z r. 1675,^{32a)} ale i spisy, týkající se ujednání o těchto zřízeních, obsahující několik desítek archů. Vedle toho nachází se v řečeném archivu také pojednání. »Kurz Gefaste Einleitung in die Land-Rechtliche Verfassungen, Gewohnheiten, Gebräuche und Processe der Fürstenthümer Troppau, und Jägerndorf, Worinnen jene Fälle, welche mittelst der tunc 1673 den 21. Juni eingegangene allerhöchsten Correctoria in der alten Mährischen Landes-Ordnung und derselben neuen Project entweder abgeändert oder auch zum Theil nur erkläret, vollständig angeführt und deutlich exprimiret werden. Zusammengetragen vom Alcinöo Juris Caesarei Propinqui Anno ab Jucarnatione Domini 1761.«

Zda pražský archiv ministerstva vnitra chová spisy těchto návrhů na zemská zřízení se týkající, nelze nyní přesně zjistiti, jelikož řečený archiv převzav různé spisy z archivů vídeňských, neprovedl dosud jejich uspořádání.

Český a moravský zemský archiv žádných archiválií této otázky se týkajících nechovají. Taktéž ne archiv města Prahy.

Ze zprávy opavského archiváře je patrné, že došlo k vytištění těchto obnovených zemských zřízení pro Opavsko a Krnovsko v r. 1675 po vyřízení návrhů českou dvorskou kanceláří, a že nedošlo jenom k jejich publikaci následkem výše naznačených neshod stavů s knížetem.

Nebylo nám dosud možno nahlédnouti do archivního ma-

^{32a)} Podle toho bylo toto nové zemské zřízení připravováno pro Opavsko v jazyce českém a pro Krnovsko v jazyce německém. Že i návrh opavských stavů na zemské zřízení byl psán česky, tomu by svědčilo jedno místo v císařském vyřízení opavského návrhu: »Damit aber gleichwol die Ursach und Motiven, warumen die alte Mährische Landes-Ordnung anjetzo verneuert worden, der Posterität und Nach-Welt nicht verborgen bleiben, werden in der Praefation oder Vorrede Folio 2. diejenige Motiven können exprimiret werden, welche in dem überreichten Project Folio 4. »Kdyz ale y v tom rzizení zemskem z przi-czin Promien czasuw a biehu Swieta tec...«, angeführt werden, doch dass darinnen (wie erwehnt) Ihrer Majest, als supremi legislatoris allein gedacht werde. (d' Elvert, l. c. str. 105.). — Z toho patrné, že byl opavský návrh psán česky a že také nové zřízení zemské mělo býti vtištěno česky, jak se též dle zprávy opavského zemského archiváře stalo.

teriálu týkajícího se této věci.^{32b)} Jeho rozvedení a uveřejnění vymykalo by se také rámci této krátké studie.

Zde budiž jen stručně přihlédnuto k návrhu krnovskému, uveřejněnému d'Elvertem a práce tato může sloužiti jako předběžné oznámení k větší, na archivním materiálu založené práci o ústavních dějinách Českého Slezska v době pobělohorské.

II.

Josef Z u k a l píše ve svých »Slezských konfiskacích«, že po zmíněném reskriptu císaře Leopolda z 9. III. 1672 stavové opavští a krnovští s velkým spěchem vypracovali své návrhy na přeměnu zemských zřízení »v duchu Obnoveného zřízení moravského.«³³⁾ To jest jen částečně pravda. Že jejich elaboráty byly prací kvapnou, jest správné, ale méně se shoduje se skutečností, že návrhy jejich nesly se snahou uvésti zemská zřízení ve shodu s moravským O. Z. Z. Rozhodně nesloužilo stavům krnovským při jich návrhu za vzor moravské O. Z. Z., nýbrž m o r a v s k é z e m s k é z ř í z e n í z r. 1604. Rozdíl mezi těmito dvěma zemskými zřízeními jest značný, a to nejen co do obsahu, nýbrž také co do systematiky, uspořádání a rozdělení článků, ale hlavně co do metodiky díla. O. Z. Z., a to jak české tak i moravské, nese nepopíratelnou pečeť díla vyšlého z rukou učených právníků, kdežto stará zřízení předbělohorská, hlavně pak moravská, nevyznamenávají se ani systematikou ani methodickým zpracováním, obsahující články z různých dob, ba často z různých století, z nichž některé během doby pozbyly platnosti nebo se ani neprojektovaly, stavše se obsolentními.

A návrh Krnovského zemského zřízení z r. 1673 zachovává pořad článků moravského zřízení zemského z r. 1604, ba přejímá i články zastaralé, nejen následkem postupujících názorů právnických, ale i následkem změny poměrů politických, vzestupu moci panovnické a úpadku moci stavovské.

^{32b)} Zemský správní výbor v Opavě zamítl žádost autorovu za zapůjčení archiválií této otázky se týkajících bratislavské universitní knihovně, čímž znemožnil jich použití pro tento článek.

³³⁾ Z u k a l, l. c. str. 95. Také d' Elvert ve svém spise: *Die Verfassung und Verwaltung von Oe. Schlesiens*, str. 245, tvrdí nesprávně, že stavové navrhli »eine ganz neue Landesordnung«.

Tak na př. v Krnovském návrhu uveden jest dle moravského z. z. z. 1604 »Abschrift des Land-Friedens bey Zeiten Kayseris Rudolphi unssers Herrn« (»Přípis landfrydu za císaře Rudolfa«) r. 1579 uzavřeného,³⁴⁾) ačkoliv v době krnovského návrhu (1673) nebyla již instituce landfrydů praktickou, neboť poslední zemský mír uzavřen byl na Moravě r. 1608 císařem Matyášem.³⁵⁾

A dále! Systematika moravského zřízení zemského z r. 1604 jest v krnovském návrhu tak otrocky napodobena, že v čelo návrhu postavena byla i předmluva moravského zřízení zemského z roku 1604.³⁶⁾ Dále že se zde uvádí »die Antworth, so Ihre Kaysserl. Matt. den Obristen Herren Ambt-Leuthen und Land-rechtsitzern, wegen der Landes-Ordnung gegeben«³⁷⁾ (= »odpověď Jeho Milosti Císařské (Rudolfa II.) strany zřízení zemského (moravským) Nejvyšším Pánům Úředníkům a Soudcům Zemským daná«³⁸⁾), tak jak jest obsažena v jmenovaném zemském zřízení moravském z r. 1604. Konečně následuje na začátku krnovského návrhu zmíněný již landfryd Rudolfa II. z r. 1579, přípis listu přiznávacího k němu (Das Jurament zum Landfrieden),³⁹⁾ dále »Abschrift Ihr Kay:Maytt: Rudolphi des andern Confirmation auf der Stände Beschluss wegen Translation des Landt und After-Rechtens auf die alte weise«⁴⁰⁾ (= Weypis potvrzení císaře Rudolfa druhého Jeho Milosti na svolení Stawův a přeložení Saudu a Posudku na starey způsob«⁴¹⁾).

Právě na tomto uspořádání prvých článků krnovského návrhu vidíme nejlépe, že za základ tohoto návrhu položeno bylo staré moravské zemské zřízení z r. 1604, jehož pořad článků jest zachován v celém návrhu krnovském až na nepatrné výjimky. Spíše byl v krnovském návrhu některý článek vynechán a jiný přidán třeba na nepříslušném místě, ale systematika mor. zemského zřízení z r. 1604 byla úzkostlivě zachovávána.

³⁴⁾ d'Elvert, Entwurf, str. 6 a sl.; moravské z. z. z r 1604 (starý tisk), list VII. a sl.

³⁵⁾ Rauscher, Zemské míry na Moravě, (Praha 1919), str. 10.

³⁶⁾ d'Elvert, l. c. str. 3 a sl.

³⁷⁾ Tamtéž str. 5 a sl.

³⁸⁾ Moravské z. z. z r. 1604 list IV.

³⁹⁾ d'Elvert, l. c. str. 12.

⁴⁰⁾ Tamtéž str. 13.

⁴¹⁾ Moravské z. z. z r. 1604 list XVI.

Počáteční články řečeného zřízení zemského byly v době krnovského návrhu nepraktické — měly význam pouze pro moravské stavy v době tvoření zřízení zemského z r. 1604 — a přece byly články tyto převzaty do řečeného návrhu!

Moravské O. Z. Z. z r. 1628 stavové krnovští rozhodně za základ svých návrhů reformačních nepoložili. O. Z. Z. má zcela jinou systematiku a bylo jeho snahou i v systému zemského zřízení zavést novotu, odstraniti vše, co by upomínalo na dobu před onou nešťastnou bitvou, ačkoliv se to na všech místech tohoto zřízení úplně nepodařilo. Naproti tomu z celého ducha krnovského návrhu jest patrné, že stavové krnovští se přímo vžívali do poměrů doby vzniku moravského zřízení zemského z r. 1604. Ba někde se nám zdá jejich návrh přímou oposicí proti O. Z. Z. moravskému z r. 1628, ba pravou provokací, třeba neúmyslnou, uvážíme-li dobu, ve které krnovský návrh povstal. Na několika místech řečeného návrhu cítíme zřejmý závan stavovského citění z doby předbělohorské a touhu po návratu stavovských institucí. A tak hned v jednom z prvních článků »Von Besetzung der Landes-Aembtern und Landes-Recht«⁴²⁾ čteme, že ve smyslu přípisu krále Vladislava II., daného v Budíně dne 1. prosince 1492,⁴³⁾ mají býti nejvyšší úřady zemské obsazovány »allemahl mit Rath und Vorschlag der Stände durch taugliche und im Fürstenthumb, wohl und wirklich begütterte . . . Ritter- oder Adel-Standes-Personen . . .« To jest jistě velmi zajímavý postulát po moravském O. Z. Z., ve kterém král ponechává na své »milostivé a dobrolíbezné vůli« »bey wehm Wir oder Sie (Nachkommenden) Uns wegen Ersetzung eines oder mehr Aembter, Berichts und Raths erholen, und wehm Wir hierauf ein oder das ander Ambt gnedigist auftragen und anvertauen wollen . . .«⁴⁴⁾ V článku tomto Ferdinand I. přímo popírá platnost zmíněného dekretu Vladislava II., kterého se stavové krnovští přes to ve svém návrhu dovolávají. Ferdinand II. si dále v O. Z. Z. vyhražuje stanoviti sám způsob, jakým si získá radu a zprávu o obsazení úřadu,

⁴²⁾ d'Elvert, l. c. str. 14 a sl.

⁴³⁾ A. Č. X., str. 306; Demuth, Geschichte der Landtafel in M. M., str. 22—26.

⁴⁴⁾ Jireček, C. j. B. V/3, str. 48 a sl.

kdežto krnovští stavové žádají, aby mohli doporučovati úředníky zemské pomocí vot, tedy způsobem, o který stavové moravští již v době předbělohorské vedli úporný boj.⁴⁵⁾

Ale ještě na jiném místě krnovského návrhu jeví se snaha po znovuzavedení stavovských řádů z doby předbělohorské. V přísězných formulích zemského hejtmana, komorníka a zemského sudí, v návrhu uvedených,⁴⁶⁾ žádají stavové, aby tito úředníci přísahali také jim: »Ich N. N. gelobe und schwere zu Gott dem Almächtigen, der Mutter Gottes und allen Heiligen, und dem durchlauchtigen Fürsten und Herrn N. und allen Ständen des Fürstenthumbs Jägerndorf, dass Ich...«

Srovnáme-li tuto přísěznou formuli s přísěznými formulemi moravských úředníků v moravském O. Z. Z.,⁴⁷⁾ uvidíme zcela jasně touhu krnovských stavů po návratu stavovských zřízení. Ba v návrhu krnovském není ani zmínky o tom, že by nový úředník slíboval panovníkovi i jeho nástupcům věrnost a poslušnost (getreu und gewertig zu sein⁴⁸⁾), jak je to v přísězných formulích O. Z. Z. Ovšem to dlužno zdůrazniti, že na Moravě se v této době jedná o úředníky královské, kdežto v Opavsku a Krnovsku o úředníky knížecí.

Celkem možno říci, že v otázkách práva ústavního není v krnovském návrhu oproti mor. z. z. z r. 1604 žádných podstatných změn. Tato část řečeného návrhu zemského zřízení je pracována tak, jako kdyby bylo vůbec nedošlo k bělohorské porážce stavovského režimu.

Jinak je tomu v právu soukromém a v soudním řízení před zemským soudem. V těchto oborech právních jsou v návrhu krnovském některé odchylky od starého práva moravského. Zde jest již patrný vliv pokračujících názorů právních a částečně též vítězství římského práva nad právem domácím.

V právu soukromém a v soudním řízení, tedy v oborech, které se méně dotýkaly stavovských práv, provedli stavové krnovští nejvíce změn a přiblížili se zde na některých místech O. Z. Z. Ale i tak jest patrna mnohde snaha ustoupiti od mor.

⁴⁵⁾ Kameníček: Zemské sněmy a sjezdy na Moravě, I., str. 133 a. Brandl: Zápisy Karla st. ze Žerotína, I., str. 162.

⁴⁶⁾ d'Elvert, l. c. str. 23.

⁴⁷⁾ Jireček, C. j. B. V/3, str. 52 a sl.

⁴⁸⁾ Tamtéž.

z. z. z r. 1604 pokud možno nejméně a provésti opravy jen na místech, kde jich bylo nejvíce zapotřebí.

Značně odchytil se krnovský návrh od starého práva moravského (i českého) v právu dědickém. Opuštěna zde stará zásada českého i moravského práva před O. Z. Z., že k platnému pořízení testamentem bylo zapotřebí povolení od krále v podobě »mocného listu«.⁴⁹⁾

Mocný list obsahoval totiž královské svolení odkázati majetek movitý i nemovitý, dědičný, manský neb zápisný komukoliv, kromě duchovních osob, za života neb na smrtelné posteli. Institucí mocných listů chránil panovník svoje právo na odúmrtí. Od XVI. století jeví se snaha stavů, aby dosáhli volnosti testování. V artikulích moravských stavů na jenerálním sněmu r. 1609 vysloven jest také požadavek, aby mohli stavové kšaftovati bez mocných listů.

Toto přání bylo splněno stavům českým i moravským O. Z. Z. Působily zde v neposlední řadě názory římsko-právní, zabezpečující každému úplnou volnost pořizovací. V moravském⁵⁰⁾ (i v českém) O. Z. Z. císař Ferdinand II. institucí mocných listů »kasírovati a rušiti ráčil, tomu milostivě povolující a o tom nařizující, aby jedna každá osoba z stavův již dále vůli svou poslední vedlé libosti své o statku svém dědickém a jiných věcech oznámiti a zříditi mohla; ...«

V návrhu krnovském zaujali stavové v právu dědickém na mnohých místech stanovisko mor. O. Z. Z. Skoro shodně s tímto zřízením definuje návrh krnovský pojem testamentu (»Ein Testament ist an sich anderster nichts, als eine eröffnung und erklärung des Menschen letzten willens, wie er es nach seinem Tode mit seinem eingenthumblichen Gut und Vermögen gehalten haben will«).⁵¹⁾ stanoví stejné náležitosti a formy testamentu, mluví obdobně s mor. O. Z. Z. o deponování testamentu, o testamentu v době nakažlivých nemocí učiněném, o testamentu vojenském (»dem Kriegs Brauch nach«) a stanoví konečně zásadu odvolatelnosti testamentu: »Also ist auch einem Jeden frey und

⁴⁹⁾ Srovnej: Rauscher, O zvolené posloupnosti v českém právu zemském, (Praha 1921), str. 6 a sl.

⁵⁰⁾ Jircček: C. j. B. V/3, str. 313.

⁵¹⁾ d'Elvert, l. c. str. 47.

unverwehrt, dass er sein gemachtes Testament, entweder gantzlich oder auch pro parte auffheben, cassiren, mündern und vermehren kan.«⁵²⁾

Avšak stavové krnovští nepřevzali do svého návrhu všechna ustanovení mor. O. Z. Z. o dědickém právu. Omezili se pouze na nejnnutnější a odstranili jen to, co jim bylo od pradávna nepřijemným: podali návrh na zrušení instituce mocných listů, tehdy v Opavsku i Krnovsku již nepraktických, a v souvislosti s tím upravili formy a náležitosti testamentů; nepřevzali však do svého návrhu různá jiná ustanovení moravského O. Z. Z. o právu dědickém, najmě recipované z římského práva. Tak sluší poukázati jen na ustanovení o povinném dílu, o vydědění dětí, o posloupnosti intestátní, o kterýchžto institucích má mor. O. Z. Z. obsírná ustanovení,⁵³⁾ kdežto návrh krnovský jich buď úplně postrádá, neb má o nich ustanovení jen neúplná a zastaralá.

Ještě na jednu novotu krnovského návrhu dlužno v právu dědickém upozorniti. V kapitole »Von getheilten Brüdern«⁵⁴⁾ (o bratřích dílných) rozšiřuje se právo dědické po odděleném bratru, který zemřel bez potomstva, také na sestry a matku, které staré moravské právo (kterého se krnovský návrh zde výslovně dovolává) z posloupnosti dědické úplně vyloučilo. Avšak i podle návrhu krnovského byly matka i sestra vyloučeny z dědické posloupnosti co do majetku nemovitého po odděleném synu, pokud se týče bratru.

Právě v partii o dědickém a rodinném právu jest patrné, že se stavové krnovští snažili v celku zachovati staré moravské právo soukromé a že k právu cizímu, k právu římskému, či lépe řečeno římsko-německému, ztělesněnému v O. Z. Z., sáhli jen v případě krajní potřeby, když se totiž jednalo o odstranění nejmarkantnějších přežitků a zaostalostí.

V právu rodinném zajímá nás oproti moravskému právu ta novota, že poručník byl za svoji funkci poručnickou honorován. Příslušela mu $\frac{1}{8}$ z čistého příjmu ze statků poručenských. Ustanovení toto vztahovalo se i na zemského hejtmana, když byl nucen převzít poručenství nad nezletilci, o které se nikdo nestaral.

⁵²⁾ Tamtéž str. 50.

⁵³⁾ Jireček: C. j. B. V/3, str. 310 a sl.

⁵⁴⁾ d'Elvert, l. č. str. 58 a sl.

Honorování poručníka bylo odůvodněno tím, že tento vedle starosti s poručenstvím spojených musel postavit rukojmí, že správu poručenskou řádně povede.⁵⁵⁾

Dále se v návrhu krnovském v právu rodinném přesněji formuluje oproti moravskému právu způsob vybavování sester od bratří. V mor. z. z. z r. 1604 se praví, že »pacholíčkové ... sestrám (děvečkám) svým věno obyčejné dají, jakoby otec dal, což se jim zdá«.⁵⁶⁾ Krnovský pak návrh určuje vybavení sester »dem Stand und Vermögen nach«.⁵⁷⁾

Co se tkne práva vdovského a dědického práva manželek, přijal krnovský návrh v mnohém zásady mor. O. Z. Z., místy modifikované různými doplňky, které jsou buď přímo převzaty z moravského práva neb na ně silně připomínají.

Jen na málo místech přináší krnovský návrh nové instituce právní, kterých mor. z. z. r. 1604 neznalo. Tak na př. má řečený návrh velice zajímavé ustanovení o exekvování zástavního práva na nemovitostech (Cridae-Processen), které jeví zde zcela moderní formy řízení: Když některý statek »zum Creditweesen gelangte« a věřitelé naléhají na upokojení svých zástavních pohledávek, tu musí to býti oznámeno zemskému soudu, který nařídí vyšetření věci zvláštní komisí, prostřednictvím které jest zřízena konvokace věřitelů, zkoumání pohledávek a jejich klasifikace. Zmíněná komise učiní o celém stavu věci zemskému soudu »gehörige Relation«. V dalším pak řízení před zemským soudem »wird einem Jedem zu seiner Gerechtigkeit geholfen«.

Když zemský soud delší dobu nezasedá, neb vede-li se toto řízení na movitosti a svršky (Mobilien und Fahrnussen), provádí se celé řízení před úřadem zemského hejtmana.⁵⁸⁾

Naproti tomu však nejsou v krnovském návrhu některé instituce známé z mor. z. z. z r. 1604. Tak na př. v řečeném návrhu neexistuje více institut »ležení« (Einlager). Zdá se, že již delší dobu nebylo tohoto prostředku k dobývání dluhů v Krnovsku užíváno: »solches i schon längstens aufgehoben«; neb na jiném místě: »schon vor Längstens erloschen und gar keines weges mehr

⁵⁵⁾ Tamtéž str. 51.

⁵⁶⁾ Mor. z. z. z r. 1604 list LXXX.

⁵⁷⁾ d'Elvert, I. c. str. 60.

⁵⁸⁾ Tamtéž str. 45 a sl.

in Brauch gezogen werden solle«. Místo ležení měly se užívati při vymáhání dluhů »landesübliche Zwangsmittel.«⁵⁹⁾

Pokud pak se týče změn v řízení soudním, tu dlužno vedle toho, že zemský soud krnovský měl býti obsazen vedle zemských úředníků ještě deseti soudci,⁶⁰⁾ upozorniti také na to, že v návrhu krnovském jest mnohem více termínů púhonných než v mor. z. z. z r. 1604.⁶¹⁾ Dále jsou odchylky v zastupování před zemským soudem: Dle právě zmíněného mor. z. z. může strana »k soudu zmocnit« jen otec syna, bratr bratra, neb strýc strýce. Teprve kdyby strana syna neb bratra neb strýce neměla: »bude moci zmocniti dobrého přítele.«⁶²⁾ V návrhu krnovském může však strana »seine Vollmacht einem seiner guten Freunde aufgetragen«,⁶³⁾ ať má bratry a strýce nebo ne. Byly také značně zostřeny předpisy o plné moci: »die Vollmachten (müssen) auch Jedes-mahl gerichtlich gerichtet seyn«, nebo v případě nutnosti musí býti plná moc u zemského hejtmana uložena, aby ji při příštím zemském soudě tomuto odevzdal.⁶⁴⁾

Oproti mor. z. z. z r. 1604, které stanoví za důvod soudce vylučující projednávání pře bratrovy,⁶⁵⁾ rozšiřuje návrh krnovský⁶⁶⁾ tento důvod také na pře pokrevného přítele (Bluts-Freund). Dle mor. práva pak soudce, kterému byl důvod vylučovací znám a neohlásil jej, má býti trestán »podle provinění svého a zdání pana hejtmana a pánův soudců«. Dle krnovského návrhu však má jen zemský hejtman onoho soudce, u kterého

⁵⁹⁾ Tamtéž str. 65 a 89. — Jak známo, odstraněn byl institut ležení v Čechách i na Moravě úplně O. Z. Z., kterážto nemají již zmínky o ležení. Rok 1627 značí pro ležení v českém právu dokonalé jeho vymýcení, ačkoliv se v Čechách již dříve stalo obsolentním. (Srovnej Čáda, Ležení podle českého práva zemského (Praha 1922), str. 25.) Z výše uvedených slov: »schon längstens« a »schön vor Längstens« možno oprávněně souditi, že na Krnovsku, podobně jako v Čechách, přestalo se užívati ležení již před O. Z. Z.

⁶⁰⁾ Tamtéž str. 14 a 97.

⁶¹⁾ Srovnej mor. z. z. z r. 1604 list XXVI. a d'Elvert, l. c. str. 16 a sl.

⁶²⁾ Mor. z. z. z r. 1604, list LVII.

⁶³⁾ d'Elvert, l. c., str. 36.

⁶⁴⁾ Tamtéž.

⁶⁵⁾ Mor. z. z. z r. 1604, list XLIX.

⁶⁶⁾ d'Elvert, l. c., str. 31.

důvody vylučovací nastaly, vyzvati, aby se soudního jednání zdržel. O trestu se zde nemluví.

V kapitole: »Die Landrechtsietzer sollen vor dem Landrecht nicht umb geld Procuriren«,⁶⁷⁾ rozšiřuje se v krnovském návrhu tento zákaz na »einigen Sachen«, kdežto mor. zřízení⁶⁸⁾ z r. 1604 přesně vymezuje jen dvě pře: o peníze a z nájmu.

Zajímavým zjevem jest též, že krnovský návrh nezná instituce relátorů rozsudku. Dle mor. práva⁶⁹⁾ byli relátoři dva členové zemského soudu, kteří v potazu formulovaný nález veřejně předčítali. Tato funkce nebyla na Krnovsku obvyklou, neboť zde nález neb rozsudek byl ode všech soudců zemského soudu formulován, napsán a potom zemskému písaři k publikaci odevzdán.⁷⁰⁾

A ještě jednu důležitou odchylku obsahoval krnovský návrh proti z. z. mor. z r. 1604. Odchylku, plynoucí ze změněných poměrů politických, a to v kapitole: »Von denen geleitten zum Recht.«⁷¹⁾ Dle moravského práva⁷²⁾ žádný nemohl listu průvodčího proti soudu zemskému ani proti roku složenému hejtmanem užítí, nýbrž musel glejt, postaviv se před soudem, vzdáti a právu dostáti, nebo jak mor. z. z. r. 1604 praví:⁷³⁾ »žádný jsouc ku právu pohnán nemá se gleytem odpovídati«. Naproti tomu dle krnovského návrhu se glejt připouští, a to jak od krále, tak i od zemského knížete.⁷⁴⁾

Nejdůležitější změnou v řízení soudním bylo, že zrušena byla zásada inappellability rozsudků zemského soudu, neboť zvláštní článek krnovského návrhu stanoví, že »von denen Landt-rechtlichen Erkantmussen kan unmittelbar an die Königl.: May: zu Böheimben appelliret werden«, ačkoliv, jak se dále uvádí: »der Alten Mährischen Landes-Ordnung nach, beede Partheyen sich der Landrechtlichen Urtheil allerdings bequemen und ohne weitere Provocation darbey bleiben müssen.«⁷⁵⁾

⁶⁷⁾ Tamtéž str. 31.

⁶⁸⁾ Mor. z. z. r. 1604, list L.

⁶⁹⁾ Brandl: Glossarium, str. 209; Mor. z. z. r. 1604, list XX.

⁷⁰⁾ d'Elvert, l. c., str. 15.

⁷¹⁾ Tamtéž str. 30.

⁷²⁾ Brandl: Kniha Drnovská, str. LXIII.

⁷³⁾ Mor. z. z. r. 1604, list XLIX.

⁷⁴⁾ d'Elvert, l. c., str. 30.

⁷⁵⁾ Tamtéž str. 29 a sl. a 98.

Ustanovení o mařikatelnosti rozsudků zemského soudu pojato bylo do krnovského návrhu, poněvadž prý se změnily politické poměry, či jak se v návrhu praví: »weilen aber der Zeiten Beschaffenheit ein anderes erfordert«. Ve skutečnosti jest však tento článek jednou z nejdůležitějších známek porážky stavovského zřízení.

Ještě o tom dlužno se zmíniti, že krnovský návrh nezná t. z. v. menší úředníky zemské. Kde se v mor. z. z. z r. 1604 vyskytují, tam krnovský návrh staví obyčejně zvláštní komisi neb komisaře (na př.: »von dem Ambt der Landes-Hauptmannschaft gewisse Commisarien... verordnet werden...«⁷⁶)

Instituce menších úředníků se v Opavsku a Krnovsku nevyvinula,⁷⁷) jelikož soudní a sněmovní agendy nebylo tolik, aby zemští úředníci potřebovali pomocníků.

Tím vyčerpány jsou nejdůležitější změny krnovského návrhu oproti mor. z. z. z r. 1604.

Vedle uvedených má zmíněný návrh ještě řadu menších odchylek věcných i ve formulování některých kapitol. Některé změny přivoděny byly také změnou poměrů hospodářských (změna úrokové míry, jiný způsob vypočítávání při kapitalisaci výnosu neb při odhadu majetku a pod.), jiné změnou poměrů sociálních za války a po válce třicetileté — v době nejtuzší poroby selského lidu poddanského.

III.

Nemalým rozčarováním pro krnovské stavy byla asi odpověď císařova na jejich návrh zemského zřízení, daná prostřednictvím královské české zemské kanceláře dne 20. listop. 1675.⁷⁸)

Vyřízení toto jest skoro shodným s vyřízením návrhu opavského ze dne 27. června 1673,⁷⁹) z čehož můžeme také oprávněně souditi, že návrh opavský byl shodným s návrhem krnovským, neb aspoň že byl na stejných základech pracován. O těchto vy-

⁷⁶) Tamtéž str. 40.

⁷⁷) Tamtéž str. 99.

⁷⁸) Tamtéž str. 93.

⁷⁹) Tamtéž str. 104. Uveřejnil také Weingarten: Fasciculi diversorum iurium. (Nürnberg 1690), II., str. 340—349.

řízení napsal Zukal,⁸⁰⁾ že byly jimi návrhy opavský a krnovský císařem »celkem« schváleny. Střízlivěji však posuzuje toto vyřízení Bohuš Rieger,⁸¹⁾ který uvádí, že »samozřejmě« císař vyhradil si jus legis ferendae, jus conferendi incolatus, jus confiscandi, že dále dovolil užívání němčiny atd.

Císařova odpověď na oba návrhy nebyla »celkem schvalující«, jak tvrdí Zukal. Právě naopak! Jest sice pravda, že proti mnoha článkům návrhu nebylo ze strany císaře námitek, ale v hlavních věcech se panovník a stavové rozcházelí diametrálně.

Císař projevuje ve své odpovědi svůj poměr k návrhu následujícími slovy: »Allermassen nun mehr Allerhöchst erwehnte Ihre Kayser. und Königl. Majestät, Dero Allergnädigstes Absahen fürnehmlich dahin genommen haben, wie zuserfordert die Ehre Gottes befördert, deru Jus Regio-Publicum nach der jetzigen Landes-Verfassung des Herzogthums Schlesien festgestellt, der allgemeine Friede, Ruhe und Wohlstandt in besagten Fürstenthumb Jägerndorff stabiliret, wie nicht weniger die Heylsambe Justitz mit gutter Ordnung schleinig administriret, und im übrigen seine Herren Principales quoad Jura privatorum bey Ihrem vorigen Recht Wohlhergebracht observanz und Gewohnheiten möchten Conserviret und erhalten werden.«⁸²⁾

A hned v předmluvě reklamuje císař pro sebe »ius legis ferendae« následujícími slovy: »dass das Jus Legis ferendae Ihrer Kays. und König. May. alss Obristen Hertzog in Schlesien, allein competire, in dessen erwegung und weilen hierinnen weder Ihre Fürstl. Gnaden von Liechtenstein, noch weniger aber die Herren Stände weither zu concurrieren haben.«⁸³⁾

Po této předmluvě následuje obšírné vyřízení návrhu. Nelze zde úplně rozváděti obsah tohoto vyřízení, dlužno však upozorniti aspoň na nejdůležitější body jeho.

Hned na začátku tohoto vyřízení se stavům prikazuje, aby v předmluvě upozornili na »die Veränderung der Zeiten«,⁸⁴⁾ t. j.

⁸⁰⁾ Zukal, l. c., str. 95.

⁸¹⁾ Bohuš Rieger, Sebrané spisy, I. (vydal r. 1914 Karel Kadlec), str. 389.

⁸²⁾ d'Elvert, l. c., str. 94.

⁸³⁾ Tamtéž.

⁸⁴⁾ Tamtéž.

změnu politických poměrů oproti době, kdy povstalo mor. z. z. z r. 1604, a dále, že »J. Maytt: als Supremi legislatoris allein gedacht werde.«⁸⁵⁾

Dále se ve vyřízení uvádí, že v krnovském návrhu nebylo dosti dbáno systematiky (»dass die Sedes materiaram in dem eingeschickten project gar in Confuso und nicht mit jeniger Ordnung aussgetheilet worden, wie es derselben Connexitet, dependens und Series wohl erfordert«) a poukazuje se, jak dlužno látku rozdělit »zu jedermanns leichter auffindung.«⁸⁶⁾

V pokračování poukazuje se na to, že instituce landfrydů, o kterých, jak výše uvedeno, krnovský návrh mluví, jest toho času nepraktickou, že povolání stavů do zbraně a svémocná obrana jest zakázána, krátce že »wie das Jus armorum also auch die defension dero Länder und unterthanen, Ihr. Kay. und Königl. May. zustehen thut«.

Slovo »landfryd« mělo se vůbec z návrhu vypustiti a místo přísahy k landfrydu měl každý nový šlechtic neb »incola« složiti přísahu, že bude ustanovení nového zřízení zemského věrně zachovávat.⁸⁷⁾

Následuje ustanovení, dle kterého přístup k úřadům zemským podmíněn jest příslušností k víře katolické. Také neměl míti nekatolík možnosti získati jakýmkoliv způsobem zemský statek.⁸⁸⁾

Dále reklamuje císař pro sebe ius conferendi incolatus: »J. Kay. und Königl. Maytt. als Obristen Hertzog in Schlesien, dass Jus Conferendi incolatus allein zustehet«. »Nový »incola« musel se pak u stavů ucházeti o místo na zemském sněmu, které se mu však muselo uděliti.«⁸⁹⁾

Podobně kompetoval císař pro sebe udílení veniae aetatis.⁹⁰⁾

Jak již zmíněno, žádal dále císař výhradně pro sebe ius confiscandi, právo, na které i Liechtensteinové činili si nároky.⁹¹⁾

Jelikož ius caducitatis prý »dem Juri Superioritatis allein

⁸⁵⁾ Tamtéž.

⁸⁶⁾ Tamtéž.

⁸⁷⁾ Tamtéž str. 95.

⁸⁸⁾ Tamtéž.

⁸⁹⁾ Tamtéž str. 95 a 96.

⁹⁰⁾ Tamtéž str. 96.

⁹¹⁾ Tamtéž str. 96. Srovnej též Zukal, l. c., str. 45, 79 a 80.

anhängig«, žádá císař dále, aby mu toto právo bylo výslovně (»per expressum«) rezervováno. Privilegium císaře Rudolfa II. z roku 1587⁹²⁾ mělo pak býti vůbec vypuštěno a fisku měla připadnouti všechna dědictví »deficientibus Collateralibus usque ad Sextum gradum inclusive«. ⁹³⁾)

Povolovati nové trhy, vybíratí mýta a cla, budovati pevnosti, zřizovati fideikomisy, dále uzavíratí mezinárodní smlouvy, vypisovati daně, svolávatí stavy do zbraně, to vše mělo příslušetí výhradně panovníkovi, který se zároveň prohlašoval za »Obrister Advokat und Schutzherr der Geistl. Stieffungen«, s kteroužto funkcí bylo spojeno právo svolovati k zcizování a zavazování církevního majetku.⁹⁴⁾

Těžkým trestem měl býti stížen ten, kdo by uzavíral tajné neb veřejné smlouvy proti panovníkovi a jeho nástupcům,⁹⁵⁾ neb kdo by neuposlechl panovníkova »Aufboth zu Beschützung und defension des werthen Vatter-Landes«. ⁹⁶⁾

Jak se dalo čekati, měl císař námitky proti přísěžným formulám zemských úředníků. Přisahati také stavům přiči se prý nynější zemské ústavě a »Formulae Juramenti auff Ihr Fürstl. Gnaden als Landes-Fürsten alle in zustellen sind«. ⁹⁷⁾

Potud byly námitky císařem proti krnovskému (i opavskému) návrhu ohledně ústavy zemské. Jak patrně, snažil se panovník uvéstí stavovské návrhy v mnohém ve shodu s O. Z. Z.

V dalším dává se stavům návod, jakým způsobem by měli zemské zřízení upravití, aby bylo uvedeno v souhlas »mit dem Neuen Mährischen Processordnung«. Krnovsko (i Opavsko) mělo býti ponecháno sice »bei deme von Alters üblichen münd-

⁹²⁾ »Milost císaře Rudolfa, jakožto krále Českého a markrabí Moravského, kterou Jeho milost ode všech nápadův upouštětí ráčí« (Mor. z. z. z r. 1604 list LXXIII. a sl.) = »Kayssers Rudolphi als Königs zu Böhmen und Marggraffens zu Mähren begnadung, dadurch Ihr Kayserliche Maytt: von allen Anfällen abstehen« (d'Elvert, Entwurf, str. 54 a 55).

⁹³⁾ d'Elvert, l. c., str. 96. O odúmrtním právu na Moravě dle OZZ. viz H. Jireček, Codex juris Boh., V/3, str. 342 a sl.

⁹⁴⁾ d'Elvert, l. c., str. 96.

⁹⁵⁾ Tamtéž.

⁹⁶⁾ Tamtéž str. 96 a 97.

⁹⁷⁾ Tamtéž str. 97.

lichen Process,⁹⁸⁾ ale měly býti provedeny různé změny, které by odstranily v právu procesním přílišné lpění na formalitách na úkor rychlého a správného přísluhování právem. Potvrzuje se také při tom užívání němčiny při zemském soudě a při zemských deskách, jak stavové již dříve o to žádali.⁹⁹⁾

Soud zemský, který měl míti vedle zemských úředníků 10 členů,¹⁰⁰⁾ měl zasedati dvakrát do roka o určitých dnech: Terminis fixis.¹⁰¹⁾ Odložení takového termínu mělo se díti zcela výjimečně: když »Krieg, Pest oder sonsten vis major ins Land käme«.¹⁰²⁾

Dále se znovu uvádí obsah císařského reskriptu ze dne 5. IX. 1672, kterým bylo přikázáno rozsuzování při sumárních (causae summariae) úřadu zemského hejtmana. Které věci mají se pokládati za sumární, má se řídit dle nového soudního řádu moravského.¹⁰³⁾

Pokud se tkne odvolání od zemského soudu, měl míti každý dle »neu publicirten Appellations Process-Ordnung« ze dne 26. listopadu 1674 možnost, apelovati buď na apelační komoru v Praze neb přímo na císaře.¹⁰⁴⁾ Vedle těchto důležitějších změn žádáno bylo v císařském vyřízení za provedení ještě řady menších změn soudního řízení před zemským soudem, jako na př. aby měli odsouzení in contumaciam možnost »Ihre Contumaciam bey dem darauff nechstfolgenden Landrecht zu Purgiren«,¹⁰⁵⁾ aby se svědecké výpovědi v důležitějších věcech dály jen pod přísahou,¹⁰⁶⁾ že připouští se svědectví ad perpetuam rei memoriam a pod.¹⁰⁷⁾

Ř í z e n í e x e k u č n í mělo se nejdříve vésti na majetek movitý a teprve, když by tento nestačil, na majetek nemovitý.¹⁰⁸⁾

⁹⁸⁾ Tamtéž str. 99.

⁹⁹⁾ »bei der von Ihnen (Herrn Stände) erwöhlten deutschen Sproch... gelassen«, d' Elvert, l. c., str. 99 a II.

¹⁰⁰⁾ Tamtéž str. 97.

¹⁰¹⁾ Tamtéž str. 97.

¹⁰²⁾ Tamtéž.

¹⁰³⁾ Tamtéž str. 98 a III.

¹⁰⁴⁾ Tamtéž str. 98.

¹⁰⁵⁾ Tamtéž str. 99.

¹⁰⁶⁾ Tamtéž str. 100.

¹⁰⁷⁾ Tamtéž str. 100.

¹⁰⁸⁾ Tamtéž str. 101.

V právu soukromém žádána byla ve vyřízení veškerá řada různých změn, které měly uvést toto právo ve shodu s právem platným v Čechách a na Moravě. Změny tyto týkají se hlavně práva dědického, které mělo býti upraveno ve smyslu římsko-právních zásad. Celkem se zde mělo zavést právo formulované v Obnovených zřízeních zemských. Podobně i v právu trestním žádány byly změny zavádějící ustanovení platná dle O. Z. Z. v Čechách a na Moravě. Vyřízení končí dodatkem, že všechny zásady návrhu, pokud proti nim nebylo ničeho namítáno, mají zůstat v platnosti,¹⁰⁹⁾ ale jak ze stručného vylíčení obsahu císařského vyřízení patrně, nebylo těchto kapitol, proti kterým nebylo ničeho namítáno, mnoho.

IV.

O tom, jaké vlastně zemské zřízení platilo v Opavsku a Krnovsku po bezúspěšném jednání o opravu mor. z. z. z r. 1604 za císaře Leopolda, není možno podati absolutně přesných zpráv.

Lepař¹¹⁰⁾ se domnívá, že bez publikace platily císařem opravené projekty stavovské. Neuvádí však pro své mínění žádných dokladů. Christian d'Elvert¹¹¹⁾ jest na rozpacích, když se má vyjádřiti o této otázce: »So behauptete sich die (alte und neue?) mährische Landesordnung...« Poukaz jeho na reskript císaře Josefa I. ze dne 27. dubna 1707 otištěný ve Weingartenově Codexu zůstává nás i nadále v pochybnostech.¹¹²⁾

Také Bohuš Rieger¹¹³⁾ neví si v této otázce rady: »Řídili se

¹⁰⁹⁾ Tamtéž, str. 109: »Wie es nun in übrigen, und was allhier per expressum nicht corrigirt werden, bey den Projectirten Aussatz der Landes-Ordnung sein verbleiben hat.«

¹¹⁰⁾ Lepař: Zřízení zemské v kníž. Opav. a Krnov, Č. Č. M., XXXIX., str. 305. Publikací zde nelze rozuměti vytištění, nýbrž prohlášení za zákon, což dlužno přesně říšiti!

¹¹¹⁾ D'Elvert, Entwurf, str. V., kdežto ve svém spise: Die Verfassung und Verwaltung von Oe. Schlesiens (str. 245) tvrdí: »So behauptete sich die alte mähr. Landesordnung bis in die neueste Zeit in den Fürstenthümern Troppau (Re. von 27. April 1707) und Jägerndorf, mit den Abänderungen, welche die vielen neuen polit. und Justitz-Gesetze in Schlesien überhaupt brachten.«

¹¹²⁾ Weingarten, Codex, str. 652 (a nikoliv 625, jak nesprávně d' Elvert, l. c. str. V. uvádí.

¹¹³⁾ Bohuš Rieger, Sebrané spisy, I., str. 391.

(krnovští a krnovští) proto i nadále dle moravského zřízení (tak ustanovuje na př. reskript ze dne 27. dubna 1707 pro Opavsko), ačkoliv při tom není zcela jasno, zda míní se Obnovené zřízení zemské, či staré zřízení z roku 1604, toto ovšem s dodatky.«

Jistě největší pravdu má Zukal,¹¹⁴⁾ když tvrdí, že v Opavsku i v Krnovsku »formálně a v některých artykulích věcně zřízení z roku 1604 i po roce 1675 platilo«. Týmž spisovatel uvádí,¹¹⁵⁾ že roku 1747 rozhoduje Jan Karel z Liechtensteina o připuštění k stavovské sesi »podle starého a nového zřízení moravského«. A ještě roku 1775 táhne se zemský hejtman Choryňský k zemskému zřízení moravskému z roku 1604 »Da die Correctoria vom J. 1673 nicht publiciert, somit nicht rechtskräftig sei.«¹¹⁶⁾

Mínění Zukalovo bude asi pravdě nejbližší. V právu soukromém a v některých otázkách soudního zřízení platilo asi nadále moravské z. z. z r. 1604, v otázkách ústavních pak zavedena byla via facti neb různými speciálními zákony platnost O. Z. Z. a císařských zákonů pozdějších. Na některé tyto opravy Zukal¹¹⁷⁾ upozorňuje, a za nejdůležitější označuje, že četné věci vyňaty jsou z kompetence zemského soudu a přiděleny zemskému hejtmanství, které, jak i jinde se bylo stalo, zřízeno jest na úřad kolegiální. Organizace tato skončená byla okolo roku 1680. V Opavě i v Krnově soudí pak dvakrát týdně hejtman s dvěma assessory, a to ve věcech sumárních a mimořádných (nejvíce dlužních), ježto tak zvané »causae ordinariae« příslušely k soudu zemskému.

Hejtmanský úřad opavský jednal a zapisoval německy, poněvadž tu zpravidla intervenovali advokáti, z nichž málokterý česky uměl.

Tak skončen byl zápas o staré zřízení moravské v Opavsku a Krnovsku v době pobělohorské. Také třenic mezi stavy opavskými a krnovskými a knížecím dvorem Liechtensteinským umlkly pod tíhou státního absolutismu.

Liechtensteinové, kteří si zahrávali na mocnáře, chtěli mít své místodržitele, kancléře, při svém dvoře soudní instanci a apelaci pro oboje knížetství, ale nic z toho neobstálo. Když evokace

¹¹⁴⁾ Zukal, l. c. str. 95.

¹¹⁵⁾ Tamtéž.

¹¹⁶⁾ Tamtéž, str. 95, pozn. 1.

¹¹⁷⁾ Tamtéž, str. 95 a 96.

města Opavy ke knížeti, byvše již dne 1. března 1672 císařem zapověděny, znovu se udály, opakoval Leopold I. záповěď 16. ledna 1695 a připomenul knížeti ostře, že mu přísluší toliko ekonomická a privátní kancelář, která žádných věcí soudních vyřizovati neb expedovati, také osobně jeho v titulu slov »höchst« a »alergnädigst« příkládati nesmí; takové superlativy že nenáleží než královským osobám a souverenům.¹¹⁸⁾

Prof. Dr. Karel Kadlec:

Porob — rásap v právu jihoslovanském.

Ve třech člancích Ruské Pravdy (čl. 5., 31. a 97. Karamz.) vyskytuje se trest, zvaný potok i razgrablenije (čl. 5.) nebo potok i grabež (čl. 97.), zkráceně potok (čl. 31.). Spočívá v tom, že pachateli trestného skutku byl nejen odňat veškeren majetek, nýbrž že se zakročovalo i proti vlastní osobě pachatelově, ba i proti jeho ženě a dětem. V čem záleželo toto vystoupení proti osobě vinníkově, zřejmě sice se nepraví, ale běželo tu, jak uvidíme ze srovnání s právem jiných národů, zajisté o krajní pronásledování zločince, tedy po případě i o jeho zabítí anebo donucení k tomu, aby opustil domov a šel do vyhnanství. Trest zvaný potok i razgrablenije stihal podle Ruské Pravdy pachatele tří zločinů, vraždy, k níž nezavdal zabítý příčiny (čl. 5.), krádeže koní (čl. 31.) a zapálení »humna« (stodoly) nebo dvora.

Sergějevič¹⁾ vysvětluje málo jasná slova Ruské Pravdy o uvedeném trestu pomocí památek byzantského zákonodárství a praví, že ze srovnání slovanských překladů byzantských sbírek světského zákonodárství s originálem je zřejmo, že tam, kde v originále se mluví o konfiskaci a vyhnanství k čemuž se užívalo

¹¹⁸⁾ Tamtéž, str. 96.

¹⁾ Лекції и изслѣдованія по древней исторіи русскаго права, 2. vyd. (Petrohrad 1899), str. 311. Sergějevič zbytečně se obrací k překladům latinským. Vezmeme-li do ruky Knigi zakonnyja (vyd. Pavlova, Petrohrad 1885), str. 64 a 65 a srovnáme-li slovanský tekst s ruským originálem (da potočeni budutъ — ἐξορίζονται — a ograblen budetъ — δημεύεται —), vidíme, že slovem potok rozuměl překladatel vyhnanství a ograblenijem konfiskaci majetku.